1. ספר שמות פרק י"ח

יט עתה שמע בקלי איעצך ויהי
אלהים עמך היה אתה לעם מול האלהים והבאת אתה
כ את הדברים אל האלהים: והזהרתה אתהם את החקים
ואת התורת והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה
כא אשר יעשון: ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים
אנשי אמת שנאי בצע ושמת עלהם שרי אלפים שרי מאות
כב שרי חמשים ושרי עשרת: ושפטו את העם בכל עת והיה
כל הדבר הגדל יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם
כג והקל מעליך ונשאו אתך: אם את הדבר הזה תעשה וצוך
אלהים ויכלת עמד וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום:
כד כה וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר: ויבחר
משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אתם ראשים על העם
כו שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרת: ושפטו
את העם בכל עת את הדבר הקשה יביאון אל משה וכל
הדבר הקטן ישפוטו הם:

פרק י"ט

א בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה
ב באו מדבר סיני: ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו
ג במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר: ומשה עלה אל האלהים
ויקרא אליו יהוה מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב
ד ותגיד לבני ישראל: אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים
ה ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי: ועתה
אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי
ו סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ: ואתם תהיו לי ממלכת
כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל:
ז ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים
ח האלה אשר צוהו יהוה: ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל
אשר דבר יהוה נעשה וישב משה את דברי העם אל
ט יהוה:

כג ויאמר משה
אל יהוה לא יוכל העם לעלת אל הר סיני כי אתה העדתה
כד בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו: ויאמר אליו יהוה לך
רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו
כה לעלת אל יהוה פן יפרץ בם: וירד משה אל העם ויאמר
כ א אלהם:

פרק כ'

וידבר אלהים את כל הדברים האלה
ב לאמר: אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך
ג מארץ מצרים מבית עבדים: לא יהיה לך אלהים אחרים
ד על פני: לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל
ה ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ: לא
תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא
פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי:
ו ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי: לא
ז תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקה יהוה את
אשר ישא את שמו לשוא:
ח ט זכור את יום השבת לקדשו: ששת ימים תעבד ועשית כל
י מלאכתך: ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל
מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר
יא בשעריך: כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ
את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי על כן ברך
יב יהוה את יום השבת ויקדשהו: כבד את אביך
ואת אמך למען יארכון ימיך על האדמה אשר יהוה אלהיך
נתן לך:

המשך פרק כ'

יג לא תרצח
לא תנאף
לא תגנב
יד לא תענה ברעך עד שקר:
לא תחמד בית רעך
לא תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר
לרעך:
טו וכל העם ראים את הקולת ואת הלפידם ואת קול השפר
ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחק: ויאמרו אל
טז משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן
יז נמות: ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות
אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי
יח תחטאו: ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר
יט שם האלהים: ויאמר יהוה אל משה כה
תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי
כ עמכם: לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו
לכם:

5. רש"י, שמות י"ח

(יא) עתה ידעתי. מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר (מכילתא): מכל האלהים. מלמד שהיה מכיר בכל ע"ז שבעולם שלא הניח ע"ז שלא עבדה (מכילתא): כי בדבר אשר זדו עליהם. כתרגומו במים דמו לאבדם והם נאבדו במים: אשר זדו. אשר הרשיעו. ורבותינו דרשוהו (סוטה יא) לשון (בראשית כה) ויזד יעקב נזיד בקדרה אשר בשלו בה נתבשלו:

רש"י שם י"ג

מן הבקר עד הערב. (שבת י) אפשר לומר כן: אלא כל דיין שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום וכאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שנאמר בו ויהי ערב וגו' (מגילה י): (טו) כי יבא. כי בא לבוא הווה: לדרש אלהים. כתרגומו למתבע אולפן לשאול תלמוד מפי הגבורה:

(כא) ואתה תחזה. ברוה"ק שעליך: אנשי חיל. עשירים שאין צריכין להחניף ולהכיר פנים: אנשי אמת. אלו בעלי הבטחה שהם כדאי לסמוך על דבריהם שע"י כן יהיו דבריהם נשמעין: שנאי בצע. שונאין את ממונם בדין כההיא דאמרינן כל דיינא דמפקין ממונא מיניה בדינא לאו דיינא הוא:

9. אורות התורה פרק י"ג

"וזהב הארץ ההיא טוב, אין תורה כתורת ארץ-ישראל" (מדרש רבה)

בכל דור היינו צריכים לחבב הרבה תורת ארץ ישראל, וביותר אנו צריכים לזה בדורנו, דור הגאולה-והתחיה, בן הזמן של האפלה-והאורה, היאוש-והגבורה. בשבילו אנו צריכים סם חיים - דוקא מתורת ארץ ישראל. אנו צריכים לקראות לו את האמת והבהירות שיש באוצרנו האלהי, בדעותיה והגיונותיה של תורת אמת, ואת היפה והנשגב, הנעם וההוד שיש במצותיה המעשיות, ובתאור הליכות החיים כלם שעל פיה ובתוכה, כמה היא תורת אמת ותורת חיים גם יחד. - לזה צריכים אנחנו לטעם ולהטעים טעמה של תורה מעמקה ויסודה, וזה לא אפשר לחוש, להשיג ולהרגיש, כי-אם בארץ ישראל.

שם, י"ג

כל מה שהוא שגור ביחש של תורת חוץ לארץ במובן פרטי, עולה הוא בערך תורת ארץ ישראל למובן כללי. תורת חוץ לארץ עוסקת בתקון הנפש הפרטית, בדאגתה לחמריותה ורוחניותה, לזכוכה והתעלותה בחיי שעה וחיי עולם, אבל רק בתור נפש פרטית. לא כן תורת ארץ ישראל. היא דואגת תמיד בעד הכלל, בעד כללות נשמת האמה כלה. הפרטים הנם מתכנסים בקרבה בכללה, הם מתעלים בעליה. מתעטרים בעטרתה, "עטרת תפארת לעמוסי בטן, שהם עתידים להתחדש כמותה ולפאר ליוצרם על שם כבוד מלכותו". גם אותו העלוי שמן הפרט להכלל, על כל מרחב התורה, ביחוד על מרחב הרצינות של אמונה ויראת שמים באמת, גם זה עצמו הוא חדוש נשגב ונעלה של תורת ארץ ישראל.

3. ויקרא רבה פרשה א'

ברכו ה' מלאכיו, א"ר ישמעאל בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצאה בת קול ואמרה להם בני מי גלה לכם רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו דכתיב ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו', ברישא עושי והדר לשמוע.

גבורי כח, רבי יצחק נפחא אמר אלו שומרי שביעית, בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד לשבת אחד לחודש אחד שמא (לשאר) [לכל] ימות השנה ודין חמי חקליה ביירא כרמיה ביירא ושתיק יש לך גבור חיל גדול מזה. נאמר כאן עושי דברו ונאמר להלן וזה דבר השמטה מה להלן שביעית אף כאן שביעית. ושנו רבותינו אי זהו גבור הכובש את יצרו,

4. מסכת בבא מציעא ל:

תני רב יוסף והודעת להם זה בית חייהם את הדרך זו גמילות חסדים (אשר) ילכו זה ביקור חולים בה זו קבורה ואת המעשה זה הדין אשר יעשון זו לפנים משורת הדין: אמר מר (אשר) ילכו זה ביקור חולים היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא לבן גילו דאמר מר בן גילו נוטל אחד מששים בחליו ואפי' הכי מבעי ליה למיזל לגביה בה זו קבורה היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא לזקן ואינו לפי כבודו אשר יעשון זו לפנים משורת הדין דאמר ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה אלא דיני דמגיזתא לדיינו אלא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין:

6. [illegible]

[illegible] כאשר רצה הקב"ה להעמיד אנשים שישברו את השבת ויקדימוה לעיני העולם ויפגינו למעשה את כניעתם למלכות ה', הוציא מקרב האנושות — אותך, ש"ידך" ו"זרועך" הן שלו — יותר מ"ידם" ו"זרועם" של כל שאר בני אדם; אותך, שכוחך ועצמתך החופשיים הם תעודה ועדות היסטורית לממשלתו על עולם הטבע ועולם ההיסטוריה. ואותך ציוה ה' להציג את עזוזך קבל עם ועולם בכל שבת ושבת — על-ידי שתשבות ממלאכת "ידך וזרועך" ותעצור את מעשה "כחך ו"עוצם ידך". כל תולדותיהם של בני ישראל מאברהם עד משה אינן אלא בריאה אלוהית של עם מקדשי שביעי, ושבתם של ישראל היא אפוא, בעת ובעונה אחת, "זכר למעשה בראשית" ו"זכר ליציאת מצרים"!

7. כלי יקר שם

הענין שנתן עילה בדברים אלו, כדי למעט הקביעות, ודין ודברים מביניהם, דמנהגו של עולם הבטלנים שאין להם עסק מתעוררים לבצות מריבות ודו"ד זע"ז, ועל דבר קל יעשו מריבה ודו"ד, כי בטלנים הם, וממציאים להם דברים לעסוק בהם, כן מלך זוקן כן מלך חרופים ובזיון, ועל כן אע"פ שימנה להם דיינים הרבה לא יספיקו לדון את דיניהם, אך אם הם בעלי מלאכות קשה להם לפנות ממלאכתם, כדי לעסוק בריבות ודיינות, ולכן אפילו אם יש לזה שהוא בעל מלאכה טענה לתבוע את חבירו בדין, מוחל ואינו תובע, ולכן יען אותו סילוק לעסוק באמנות, ולא יהיו בטלנים, ועי"כ יתמעטו תביעות שלהם בפני הדיינים,

[illegible] מי שרגלו לעשות ג"ח יהיה טבעו ומנהגו לותר ותרן, ולא יאמר יקוב הדין את ההר, אלא מוחל ומוחל על ממוני, ולכן התמעטו התביעות בפני הדיינים. ומ"ש ילכו זו ב"ח, בה זו קבורה, כי העוסק בדברים האלו תהיה בעיניו עוה"ז וקנייניו הבל, כזכרו יום המיתה וכמ"ש והחי יתן אל לבו, ולכן לא יהיה לטורח עליו כ"כ לעשות תביעות ודו"ד בעבור ממון, או בעבור חרופים וגדופים וביזוי, וימעט בתביעות אצ'.

אך זה

כתיב למלוה [illegible] של כיבוד לנ"ח נ"ב של בהדמה ללמדנו להאמר שכיה מ"ע השגונים בתורה - הרי היא ככל חוקי התורה שאין בהם טעם [illegible]

8. [illegible]

יש להבין מה [illegible] כאן על החלמה - אלא בא במקבלה בזה ללמדנו עיקר גדול - [illegible] תולדות [illegible] מתוך שאין [illegible] בארץ [illegible] אפי' בחו"ל. מ"מ מיוחדות המה יותר בא"י - ות"ל מקרלת תורה [illegible] - והנכר שכן [illegible] גם יעודים אע"ג [illegible] בחו"ל מ"מ יותר המקומות ומניעים בא"י: [illegible] שוב הכלל הינו אלא [illegible] ואין [illegible] נותן שעיקר [illegible] מיוחד בא"י - [illegible] לאוסי [illegible] אין סברא לחלק בין ח"ל לא"י

2. ישעיהו פרק ד'

ב ביום ההוא יהיה צמח יהוה לצבי
ג ולכבוד ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל: והיה
הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב
ד לחיים בירושלם: אם רחץ אדני את צאת בנות ציון ואת
ה דמי ירושלם ידיח מקרבה ברוח משפט וברוח בער: וברא
יהוה על כל מכון הר ציון ועל מקראה ענן יומם
ועשן ונגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חפה:
ו וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם
וממטר:

פרק ה'

טו וישח אדם
טז וישפל איש ועיני גבהים תשפלנה: ויגבה יהוה צבאות
יז במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה: ורעו כבשים כדברם
יח וחרבות מחים גרים יאכלו: הוי משכי העון
יט בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה: האמרים ימהר
יחישה מעשהו למען נראה ותקרב ותבואה עצת קדוש
כ ישראל ונדעה: הוי האמרים לרע טוב ולטוב
רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק
כא ומתוק למר: הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם
כב נבנים: הוי גבורים לשתות יין ואנשי חיל
כג למסך שכר: מצדיקי רשע עקב שחד וצדקת צדיקים יסירו
ממנו:

פרק ו'

א בשנת מות המלך עזיהו ואראה
את אדני ישב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את
ב ההיכל: שרפים עמדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים
לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים
ג יעופף: וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יהוה
ד צבאות מלא כל הארץ כבודו: וינעו אמות הספים מקול
ה הקורא והבית ימלא עשן: ואמר אוי לי כי נדמיתי כי איש
טמא שפתים אנכי ובתוך עם טמא שפתים אנכי ישב כי
ו את המלך יהוה צבאות ראו עיני: ויעף אלי אחד מן
ז השרפים ובידו רצפה במלקחים לקח מעל המזבח: ויגע על
פי ויאמר הנה נגע זה על שפתיך וסר עונך וחטאתך
ח תכפר: ואשמע את קול אדני אמר את מי אשלח ומי ילך
לנו ואמר הנני שלחני:

פרק ז'

ג ויאמר יהוה אל ישעיהו צא נא לקראת
אחז אתה ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הברכה העליונה
ד אל מסלת שדה כובס: ואמרת אליו השמר והשקט אל
תירא ולבבך אל ירך משני זנבות האודים העשנים האלה
ה בחרי אף רצין וארם ובן רמליהו: יען כי יעץ עליך
ו ארם רעה אפרים ובן רמליהו לאמר: נעלה ביהודה
ונקיצנה ונבקענה אלינו ונמליך מלך בתוכה את בן
טבאל:

פרק ח'

ה ויסף יהוה דבר אלי עוד לאמר: יען כי
ו מאס העם הזה את מי השלח ההלכים לאט ומשוש את
רצין ובן רמליהו:

פרק ט'

ה כי ילד ילד לנו בן נתן לנו ותהי
המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי
ו עד שר שלום: לםרבה המשרה ולשלום אין קץ על
כסא דוד ועל ממלכתו להכין אתה ולסעדה במשפט
ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת יהוה צבאות תעשה
זאת:

למרבה